

De Heraut

voor de

Bereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Zondag 8 Maart 1914. N°. 1885.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonneementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE. Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam.
Inzendingen, die later dan Donderdag vóór namiddags te 12 uur worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f 0.10. Abonneementen worden aangenomen door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaars, Postdirecteuren enz.
Advertentie: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elke regel meer f 0.20.
Aanvragen en vermelding van Heidegaven f 0.12 per regel.

Van de Voleinding.

CXXIII.

VIERDE REEKS.

XXIV.

Doch ik zal ze van het geweld der helle verlossen, ik zal ze vrijmaken van den dood. O dood, waar zijn uwe pestilentien? Helle, waar is uw verdorvenheid? Benouw al van mijne oogen verborgen zijn.
Hosea 13:14.

Ook in de profetie wordt van het doodenrijk uiterst zeldzaam gehandeld. Bij slechts vier van de zestien profeten geschiedt er melding van. Bij Jesaja, Ezechiël, Hosea en Maleachi. Voor het vormen van een juist begrip omtrent de Sje'ool is het geraden, ook deze profetische uitspraken van naderbij te bezien. En dan sta al aanstonds op den voorgrond, wat Jesaja XIV ons biedt. Er is daar sprake van de lippen geleegd, gekleed in zuik een vorm, dat de nu geslagen tyran van Babel sterft zonder zelfs een graf te vinden, en dan in de graf van de doodenrijk, om aldus tot een voorwerp van spot te zijn voor het gansche heil der gestorvenen, dat zich reeds in de Sje'ool bevindt, den tyran inwacht, en hem nu in het doodenrijk, d.i. in de onderwereld, ziet aankomen. Natuurlijk is ook dit poësie, maar in die poësie wordt dan toch een voorstelling van de onderwereld gegeven, gelijk die in den geest van Jesaja leefde, en door den Heiligen Geest gebezigd is, om deze profetie tot klare, aangrijpende uitdrukking te brengen. Nu de tyran van Babel verslagen is op 't slagveld, keert op aarde de rust en de vrede terug, en zelfs de cederen van Libanon juichen, dat de booze vorst viel, die keer op keer de houthouwers op hen afzond. Maar niet alleen op aarde en tot zelfs in het heerlijke woud is 'er geschal en groot gejuich', maar ook de onderwereld wordt door het nu op aarde gebeurde aangegrepen. Niet alleen jubelt de gansche aarde en maakt met de cederen van Libanon gejuich, maar ook *de hel van onderen was beroerd*, o, Koning van Babel, om uentwil, om u tegemoet te gaan, als zij kwaamt. Zij wekt om uentwil de dooden op, al de bokken der aarde, zij doet alle koningen der Heidenen van hun troonen opstaan. Deze allen saam zullen den gestorven tyran toespreken en zeggen: »Gij zijt ook krank geworden gelijk als wij, zijt ons gelijk geworden, uw hooft is als in de hel nedergegaan». Die hooft van Babel bestond daarin, dat de Vorst van Babel alle volken tennederwereld, zelf aan den Allerhoogste gelijk wilde worden, en daarom ten hemel wilde opklimmen. Vandaar nu de gerechte straf dat hij, vlak omgekeerd, ter helle wordt nedergegaan. Nog opmerkelijker is wat er dan volgt: »Die u zien, zullen op u letten en zeggen: Is dat die man die de aarde beroerde? Is dat die koninkrijken deed beven en zijn gevangenen niet los liet gaan?». En zelfs hier blijft 't niet bij, maar nu wordt er voort in dit spottend onderscheid gemaakt tusschen de overige koningen in de onderwereld en dezen tyran. Er volgt toch: »Alle koningen der Heidenen liggen neder met eere, een iegelijk in zijn huis, maar zij zijn verworpen van uw graf, als een gruwelijke schout», en zelfs een eerbare begrafenis, een rustig graf zal hem onthouden worden, onderwijl zijn kinderen op aarde worden geslacht.

Geheel deze voorstelling nu is beeldend. Van God den Heere wordt in zijn betrekking tot de Sje'ool niet gerept, noch ook van de verhouding waarin de dooden in het doodenrijk zich tegenover God gevoelen. Al wat we hier vinden is een beeld van het bestaan in de onderwereld, altoos naar de voorstelling, gelijk de profetie zich die gevormd had. Onder dit gezichtspunt nu vinden we hier, dat de gestorvenen in het doodenrijk niet maar in isolement voor zich zelf bestaan, maar zekere gemeenschap onder elkander hebben. Ze rijzen saam op. Ze ontzetten zich saam over de komst van den tyran. Ze hebben samen kennis van wat deze woestaard op aarde gedaan heeft. Samen zelfs spreken ze hem toe. En in het lot dat hem nu treft, eeren ze Gods gedachte wrake. In de tweede plaats zien we, hoe de dooden in het doodenrijk zekere kennis bezitten van wat er op aarde gebeurt. Als de tyran nederdaakt kennen ze hem, en verwijten hem zijn tyrannische

woede, waarmee hij de volken verdrukt heeft. Eveneens van belang is in de derde plaats de voorstelling, dat er iets van de orde die op aarde heerscht in het Doodenrijk naverkt. Zelfs de Koningen der Heidenen beschikken over zekere eereplaatsen, en het is die eere die aan dezen tyran zal onthouden worden. Zijn deel zal veel eer hange smaadt zijn. En in de vierde plaats blijkt, hoe de dooden in het Doodenrijk nog in 't minst niet over het helse vuur klagen. Veel eer maakt de hier gegeven voorstelling den indruk, dat de dooden wel in gedrukt toestand verkeeren, maar toch zonder dat voorsnood het allesbeslissend oordeel over hen is uitgegaan. En het opmerkelijkst bij dit alles is dan nog, dat aan 't slot het triumfied overgaat in een spreken van God zelf, die zijn vaadslag aan den tyran voltrokken heeft en nu roemt in zijn val. Het zou, in verband met ons onderwerp, tot niets voeren, om deze geheelen pericop van niet minder dan 23 versen tot in bijzonderheden na te gaan, maar zooveel als we graven, moest dan toch opgenomen, opdat de rijkdom van heel deze voorstelling genoegzaam uitkwame. Het is of Jesaja ons hier een oogenblik in het doodenrijk binnenleidt, ons zien doet hoe de dooden hier verkeerden, en ons doet inleven in wat er in hun gedachten, voor zoover ze nog gedachten hebben, omgaat. Dat het een schimmenrijk was, is hiermede niet tegengesproken. Immers dat men saam kon handelen en saam kon waarnemen, nadat de lijken in het graf verteerd waren, toont, dat de zielen dan toch een iets hadden, waardoor ze waarneembaar waren, en in zooverre is het begrip van een schim hier toepasselijk.

Van geheel andere betuidenis is wat Jesaja XXVIII:11 ons biedt. In dit hoofdstuk kastijdt de profeet het broodrooken leven, dat de inwoners van Jeruzalem in hun herbergen en gelagzalen leidden, een onheilig bedrijf waaronder alle besef en alle gevoel van verantwoordelijkheid ook bij de bestuurders van de heilige stad teloor ging; iets wat ze dan goed poogden te maken door »gebod op gebod en regel op regel» uit te vaardigen, zonder dat er ook maar aan gedacht werd om 't volk tot de vreeze des Heeren terug te roepen. Wees nu de profeet hierop, dan belasterden ze hem, en gaven hem spottend ten antwoord: »Wij hebben een verbond met den dood gemaakt, en met de hel, de Sje'ool, hebben we een voorzichtig verdrag gesloten». Ons zal 't onheil niet overkomen, »want wij hebben de leugen ons tot een toevlucht gesteld, en onder de valsheid hebben we ons verborgen». Bedoeld is hiermede, dat ze voor dood noch hel bevreesd waren; dat ze in 't minst niet dachten dat het op hun dood en ondergang zou uitloopen. Immers dood en hel waren op zichzelf onheilige machten, die met de zonde en den val in rechtstreeksch verband stonden, en nu hadden zij, door op Egypte te gaan steunen en van Egypte redding en heil te verwachten, zich op de satanische machten in ste van op Jehovah geworpen, en in dien zin bij satan hulp tegen Jehovah gezocht. In dit verband komt sterk uit, wat we van meet af op den voorgrond plaatsten, dat de Sje'ool, de onderwereld, het doodenrijk steeds in verband met het onheilige, met de zonde en met den val moet worden beschouwd; en uit dien hoofde, tot op zekere hoogte althans, steeds een zeker demonisch karakter vertoont. De Sje'ool kon voor de dienaren van Jehovah de eindpaal van hun bestaan niet zijn. In de onderwereld, waarop het graf uitlep, kon hun niet anders dan een tijdelijke existentie zijn aangewezen. Voeg of laat zouden ze uit dien gedrukt staat in heerlijkheid worden opgenomen. Voorshands echter bood de onderwereld hun een tijdelijk verblijf aan, dat nog altoos met zonde en dood in verband stond, vandaar gedrukt en benauwd was, en waartegen hun stil geloof wel moest reageren, omdat over geheel deze sfeer van de Sje'ool nog steeds iets zweven bleef van wat door satan's verleiding aan Adam en zijn nageslacht overkomen was. Het is nu dit onheilige van de Sje'ool, dat hier vooral tot uiting komt. De Sje'ool zelf wordt hier als een bewust handelende macht genomen, en het is deze Sje'ool die met de afvalligen van Jehovah een verbond aangaat, om Jehovah's heerschappij te breken. Poëtisch zoo men wil, maar in het geheime bondgenootschap met Egypte, dan toch in werkelijkheid belichaamd. Vandaar dan ook de bedreiging, die er in vs. 18 op volgt, waar het Jehovah zelf is, die de afvallige boeieleders met dood en Sje'ool aldus toesprekt: »Ulieder verbond met den dood zal te niet worden en uw voorzichtig verdrag met de hel zal niet bestaan»;

wat natuurlijk zeggen wil, dat ze toch de nederlaag zouden lijden, dat de dood hun toch overvallen zou, en dat ze in 't eind toch in de Sje'ool zouden »nedergegaan» worden. Een nederstooten, dat dan meer zegt, dan nederdaalen, en duidt op een geweldadigen dood op 't slagveld.

De laatste maal dat Jesaja het woord Sje'ool bezigt, komt voor in Jesaja VII:5, waar de profeet den Koning van Jeruzalem kastijdt, omdat hij, heil en redding bij Heidensche vorsten zoekend, zich niet als gezalfde des Heeren in eere wist te houden, maar zich laaghartig voor de vreemde vorsten vernederde. Die laffe vernedering nu komt voornamelijk uit in het bukken voor een anderen vorst, en waar nu sprake is van buigen en bukken, kan een Koning van Israël zich, met behoud van zijn eere, een hoofdbuiging uit eerbied veroorloven, maar heel anders wordt 't, zoo hij zich uit vreeze of lafheid voor een Heidenschen vorst ter aarde nederbuigt. En nu bedoelt Jesaja den Koning van Jeruzalem te iervijzen, niet alleen dat hij voor een Heidenschen vorst zich tot op de aarde toe nedergebogen had, maar zich, welbezien, nog dieper had vernederd, en dit nu drukt hij uit door hem na te zeggen: Gij hebt u voor den Heidenschen vorst als Gezalfde des Heeren zoo laf en smadelijk vernederd, dat ge u niet alleen tot de aarde toe, maar veel erger, tot de Sje'ool toe nedergebogen hebt. Hierin nu ligt niet anders uitgedrukt, dan ten eerste, dat het doodenrijk diep onder de aarde gedacht werd, en ten andere, dat waar de Gezalfde des Heeren in eere zijn hoofd opricht en opblijft naar den hemel, het zich nederbuigen ter aarde, ja tot in de Sje'ool, smaad en verachting aanduidt. Die zelfvernedering nu had daardoor plaats, dat de Koning van Jeruzalem, in plaats van zijn hulp en sterkte bij Jehovah te zoeken, veel eer gezanten naar verre landen uitzond om Heidensche hulp in te roepen en daarop zijn vertrouwen te zetten.

Ezechiël brengt de Sje'ool alleen in de groep profetieën tegen Egypte ter sprake, achtereenvolgens in het 31e en 32e hoofdstuk. Niet enkel zinbeeldig, maar ook werkelijk, is Egypte de macht op aarde die principieel het scherpst tegen Jehovah en dus ook tegen Israël overstaat. Vandaar in deze beide hoofdstukken een breed uitgedijde Godspraak tegen het land der Faraos, ook in verband met de onderhandelingen van meer dan een kant destijds gevoerd, om bij Egypte steun tegen Babel te vinden. Eerst gaat deze kastijding over de Faraos van Egypte, door verwijzing naar het lot dat Assur getroffen heeft. Assur was nu uitgeroeid, het was vernietigd, en hiervan nu zegt de Heere in vs. 15: »Ten dage als hij ter helle nederdaalde, maakte ik een treuren, ik bedekte om zijnen wil den afgrond». Vooral gaat hieraan de breede teekening in deze woorden: »Zij zijn allen overgegeven ter dood, tot het onderste der aarde, in het midden der menschenkinderen, tot degenen die in den kuil nederdaalen». In vs. 16 wordt dit dan beschreven als een machtige, indrukwekkende gebeurtenis, in dezer voege: »Van het geluid zijns vals deed ik de Heidenen beven, als ik hen ter helle deed nederdaalen met degenen die in den kuil nederdaalen; iets wat denken doet aan een peillooze diepte die zich opent, en waar het slachtoffer van Gods wrake als met een slag in wordt nedergeploft. Rijkere daarentegen, wat de voorstelling betreft, is wat we lezen in het 32e hoofdstuk over Faraos zelf en zijn volk. »Weeklaag, zoo riep de Heere Ezechiël toe, weeklaag over de menigte van Egypte en doe ze nederdaalen in de onderste plaatsen der aarde bij degenen die in den kuil alreede zijn nedergegaan». En dan volgt er: »De machtigste der helden (t.w. die reeds in de Sje'ool zijn) zullen hem met zijn helpers toespreken, uit het midden van de hel. Zij zijn nedergegaan, de onbesnedenen liggen er». En nu volgt een teekening van de Sje'ool die nog belangrijker is dan wat we in Jesaja 14 vonden. Breed toch uitgewerkt zelfs, wordt ons hier beschreven, hoe in de Sje'ool de verslagen volken uit de Heidensche groepen als in afzonderlijk kampement bijeenliggen, groepsgewijze geordend en zekere eenheid uitmakende. Zoo heet 't in vs. 22: »Daar ligt Assur met zijn ganschen hoop, zijn graven zijn rondom hem». Dan in vs. 24: »Daar is Elam met zijn gansche menigte rondom zijn graf. Zij zijn nedergegaan tot de onderste plaatsen der aarde; zij die hun schrik hadden gegeven in het land der levenden, dragen nu hun schande met degenen die in den kuil zijn nedergegaan». En op gelijke wijze volgt dan in vs. 26 de teekening van de groepen van Mesach en

Tubal, en voort in vs. 29 en 30 van Edom, Sidon en Tyrus. Zoo blijkt, dat er niet alleen in de onderwereld een gezelschapelijk bestaan aan de dooden is gegeven, maar dat bovendien het gezelschap in de hel of Sje'ool beantwoordt aan de indeeling van de volken op aarde, tot zelfs in de enkele geslachten. Wie sterft wordt tot de vaderen verzameld, wat natuurlijk zeggen wil, dat de gezinnen, families, geslachten en stammen niet verstoord worden, maar bijeenblijven. En dit nu wordt hier ook alzoö betuigd omtrent de volken. Het zijn niet maar menschen, die elkaar in de Sje'ool ontmoeten, maar elk volk verzamelt zich in de hel als volk. Al wat van Assur is, gaat bij Assur. Al wat van Elam of Edom is, bij Elam en Edom. Het onderscheid der natien gaat ook in de onderwereld niet te loor.

Hosea gaf in zijn profetie over Efraim, die hoofdstuk XIII:14, de bekende uitspraak over hel en dood, die door den apostel in 1 Cor. XV op heel ons geslacht is uitgebreid. Hoe diep Efraim ook overtreden hebbe, toch zal Jehovah ook uit Efraim zijn geloovigen en verkorenen redden ten leven, en nu heet 't: »Ik zal hen van 't geweld der hel verlossen, ik zal ze vrijmaken van den dood. O, dood, waar zijn uwe pestilentien? Hel, waar is uw verdorvenheid?». Dit nu kan niet anders verstaan worden dan als een triumfkreet des geloofs over de onheilspellende macht, die als wrange vrucht der zonde, in dood en graf en Sje'ool over ons gekomen was. Tegenover dit geweld der vernieling stonden wij machteloos. Maar van Boven is ons nu hulpe beschoren en toegekomen. En dank zij die hulpe zal voor de geloovigen de triomf over dood en graf en hel eens een zoö volkomene zijn, dat spottend en smadelijk tot Dood en Hel de roepzucht zal kunnen uitgaan: o, Dood die alles bedwongt, o Hel, die alles besloot, wat is er nu, dank zij Christus, van uw macht en geweld geworden! Ge verzonkt in 't niet. Brede teekening geeft deze gewichtige profetie ons niet. Ze handhaaft de saamhoorigheid van dood en Sje'ool. Ze teekent beiden als uitingen van een macht, waaraan onze tegenstand is. Ze geeft den indruk dat aan dood en hel het sombere van de pestilentie kleefte. Maar hoofddoel van deze profetie van Hosea is niet het beeld van dood en hel te voltooiën, doch heel anders om den eendelligen triomf te verpanden, die eens over dood en hel door den Messias en, dank zij het geloof in hem, zal verworven worden. Van heel 't Oude Testament desaangaande de gewichtigste uitspraak.

Blijft nu nog alleen wat we lezen in Amos IX:2: »Al groeven ze tot in de hel, zoo zal mijn hand ze vandaar halen, en al klommen ze in den hemel zoo zal ik ze van daar doen nederdaalen». Ook deze uitspraak voegt aan de teekening van het beeld van de Sje'ool niets nieuws toe. Belangrijk is dit zeggen dan ook alleen in zooverre, als het eenzijdig de macht des Heeren over dood en hel uitspreekt, en anderzijds de tegenstelling tusschen hel en hemel scherper toespist, dan dusver geschied was. Als Amos onderstelt, dat de vijanden Gods in de Sje'ool een schuilplaats zochten om aan Gods macht zich te onttrekken, of in zelfverheffing als satan hun macht aan de macht Gods evengelijk wilden maken, zoo verraadt dit hoe in de volksvoorstelling de Sje'ool gedacht werd als ten deele aan Gods mogendheid onttrokken. Dit nu wordt gekastijd en bestreden door de stellige verklaring van Jehovah, dat hij tot in de hel de hem vijandig gezinden vervolgen zal, en ze zal aangrijpen om zijn toorn aan hen te koelen. En niet minder van belang is de tegenstelling, die bijkens deze profetie van Amos in de volksvoorstelling zich allengs tusschen hel en hemel gevormd had. Er is niet maar een gedempt berusten in het schimmenleven van de onderwereld, maar tegenover de benodigde deelen der aarde wordt allengs gevoeld, hoe de hoogste hemelen zich daarboven verheffen, en hoe de mensch ook met die hoogste hemelen in zoodanige betrekking staat, dat ook die hemelen hem wenken. Meer valt uit deze profetie van Amos niet af te leiden, en in de latere profeten wordt van de Sje'ool gansch geen gewag gemaakt.

Als uitkomst vinden we derhalve, dat de Sje'ool diep onder de aarde is; dat het graf den wsg ontsluit, die er heen doet nederdaalen; dat alle gestorvenen hier bijeen zijn, niet als individuen doorrengeld, maar naar geslachten, volken en natien groepsgewijze ingedeeld; dat ze hun lichamen in den dood aflegden, maar toch ook in de Sje'ool voor elkaar herkenbaar zijn; dat Gods oog de gestorvenen in de Sje'ool

bewaakt, en dat de hand Gods ook in de Sje'ool het bestaan der dooden beheerscht; dat de dooden in de Sje'ool niet alleen elkaar herkennen, maar ook de kennis van hun God behouden, en, zij 't ook zwak, toch iets van zijn gemeenschap genieten; dat ze niet geheel onkundig zijn van wat na hun sterven op aarde voorviel; dat geheel hun existentie een gedempt, getempert karakter vertoont, maar toch vatbaar is voor extase; dat de Sje'ool, als levende van den dood, met de zonde verband houdt, en een diepte onder zich heeft, die zelfs het teken des Verleiders vertoont; dat hiertegenover staat een opzien naar den hemel, dat blijft aanhouden; dat er wel nog geen beslissing, schifting of scheiding tusschen het booze en goede is ingetreden, doch dat toch de geheele existentie van de onderwereld reeds nu kommer en droefnisse bracht, en dat ten slotte uit de diepte van de Sje'ool de Verleving zal opwaken, die den goddeloos aan den pool des vuurs ten prooi zal overleveren.

Nog een enkel woord zij hieraan toegevoegd over den Kuil, waarvan met name Ezechiël herhaaldelijk gewaagt. In Psalm 143:7 heet 't: »Gij hebt mij in den ondersten kuil geleegd, in duisternissen, in diepten», wat natuurlijk beeldspraak is, om de diepe ellende uit te drukken, waarin de Psalmist zich voelde verzonken. Hij voelde zich door doodsgevaar bedreigd, maar leefde nog, en drukt nu den doodsgang die hem kwelde, uit, door zich erin te denken als ware hij reeds gestorven, als ware hij reeds in de Sje'ool afgedaald, ja, als ware hij in de Sje'ool nog dieper dan de meesten weggedrukt en neergedrukt. Een gedachte van den Psalmist daarom van zooveel belang, omdat ze ons verstaan doet wat Calvijn en zijn volgelingen beoogden, toen ze de nederdaling ter helle van den Christus van de helse angsten des doods verklaarden. Meer eigenlijk daarentegen is van den kuil sprake bij Ezechiël. Zoo in hoofdst. 31:14, waar het heet: »Zij zijn allen overgegeven tot den dood en tot degenen die in den kuil nederdaalen». Evenzo leest men in vs. 16: »Met degenen die in den kuil nederdaalen». En niet anders schreef de profeet in hoofdstuk 32 tot vijfmaal toe, dat de verslagenen zich bevinden onder hen die in den kuil nederdaalen. Blijkbaar heeft alzoö deze uitdrukking bijna gelijke betekenis met Sje'ool. Slechts is er dit niet te verwaarlozen verschil, dat het woord *kuil* de onderwereld bij haar ingang doet waarnemen. Vandaar dat Ezechiël ook spreekt van »het graf, dat aan de zijde van den kuil is» (32:23). Sje'ool drukt alleen uit, dat er diep onder het graf een plaats van het schimmenleven der dooden is, maar laat geheel in 't midden, welk verband er tusschen de onderwereld en dat graf bestaat. Door te spreken van den *kuil* wijst dus Ezechiël dat verband aan. Voor hem is het graf aan de zijde van den kuil gelegen, en uit het graf glijdt nu de gestorvene in den kuil, zinkt nu doordien kuil naar beneden, en komt zoo ten slotte in de Sje'ool terecht. Hierbij merkt men op, dat 't zelfde Hebreeuwsche woord dat *kuil* aanduidde en uit te spreken is als *Be'or*, ook dienst doet om de bron uit te drukken. Die bron nu komt uit de diepte van den bodem op, vormt door haar opwellend water een soort van sleuf of geul, waardoor de actie uit de diepte zich naar boven toebeweegt, en zoo tenslotte op den bodem van het land uitkomt. Ongetwijfeld een gelukkig gekozen uitdrukking om te doen beseffen, hoe onze verstandhouding met het leven door den dood niet is afgesneden, en dat nog altoos weer uit de diepte van de Sje'ool de beweging ten leven zich vernieuwen kan.

Dr. A. K.

„Sidderen, een ieder voor zijn ziele”.

En ik zal maken, dat zich vele volken over u ontzetten, en hunne koningen zullen de haren over u te berge staan, als ik mijn zwaard zal waaien voor hunne aangezichten, en zij zullen elk oogenblik sidderen, een ieder voor zijn ziele ten dage uws vals.
Ezechiël 32:10.

Het sidderen overkomt ons, als we plotseling ontwaren hoe ons een niet af te wenden onheil bedreigt, en vooral zoo 't gaat om ons leven. Wie 's nachts op zijn legersteed overvallen wordt door een inbreker, die hem het pistool op de borst steekt; wie hoog op den top van een berg geklommen, op eens voelt dat hij uitglijdt en niets zijn neerstorten in de diepte meer voor-